

BRONMOS.

(Fontinalis antipyretica L.).

TOEN ik dezen zomer in Lunteren ging logeeren, had ik niet gedacht in dit lieflijke Veluwedorp, waar alles, wat op een vijver of een sloot lijkt, ten eenenmale ontbreekt, nog een aardige waterplantenvondst te doen. En toch is het daar, dicht bij het brugje over de Luntersche beek, dat ik voor het eerst in mijn leven bronmos heb aangetroffen, rijkelijk van kapsels voorzien. Nu is een vondst van *Fontinalis* op zichzelf zooveel bijzonders niet, ofschoon dit schoone mos toch lang niet zoo algemeen voorkomt als velen wel denken. Beginners toch zien in den regel *Hypnum fluitans* of een verwanten vorm hiervan voor het echte bronmos aan en, daar deze *Hypnums* op vele plaatsen uiterst algemeen zijn en den bodem van slooten en ondiepe vijvers met een dik tapijt bedekken, wordt er gedacht dat *Fontinalis* daar zoo overvloedig groeit. Wie echter eenmaal het ware bronmos goed bekeken heeft, kan het nooit meer met een ander mos verwarren. Immers, het in alle determineerboeken opgegeven kenmerk: „stengel aan drie zijden bebladerd“, is zóó kenschetsend, dat ieder, die eens een *Fontinalis*stengel

Fig. 1. Bronmos. (*Fontinalis antipyretica* L.). Een kapseldragend takje.

in handen heeft gehad, het nooit meer vergeet. Daarbij vertoonen de blaadjes ook een hoogst eigenaardigen vorm: ze zijn nl. scherp dichtgevouwen en puntig

toegespitst, zoodat ze wel wat weg hebben van den klauw van een kat of een dergelijk dier. Een middennerf ontbreekt in deze blaadjes.

Fontinalis is een onzer grootste mossen, waarvan de stengels een lengte kunnen bereiken van 20—30 c.M. Dit maakt dit mos tot een zeer geschikt materiaal voor het beplanten van een aquarium. Inderdaad wordt het voor dit doel veel gezocht. Het groeit in een aquarium goed; een bezwaar is echter de donkergroene, soms zelfs zwartgroene kleur der bronmospollen, hetgeen maakt, dat er wel vroolijker aquariumbeplanting bestaat dan een met *Fontinalis*.

Nu is het merkwaardig, dat men het bronmos slechts zelden aantreft met kapsels. Bijna altijd toch plant het zich voort op de vegetatieve manier, door uitgroeiing en vertakking van den stengel, hetgeen men trouwens bij meer mossen kan opmerken. En, dat ik nu juist te Lunteren *Fontinalis* met kapsels aantrof, laat zich, dunkt me, wel verklaren. Ik stel me de zaak aldus voor. Indien het bronmos voorkomt op gunstige plaatsen, in wateren, die ook des zomers niet uitdrogen, zal het zich steeds vegetatief voortplanten. Zoodra

echter de levensomstandigheden ongunstig worden, dus bij droogte, is er kans dat er kapsels gaan optreden. Immers, de alsdan gevormde sporen zullen het voortbestaan der soort verzekeren, als onverhoopt de moederplant door de droogte te gronde zou gaan. In deze meening wordt ik door twee feiten gesterkt: 1°. door de plaats, waar ik mijn *Fontinalis* aantrof. Dit was nl. in een breeden greppel aan den kant van den weg, die nagenoeg droog lag. Hier groeide, bevestigd aan een boomwortel, mijn bronmos. De conditie: eerst vocht, later uitdroging, was hier derhalve aanwezig. Maar 2°. steunt mijn veronderstelling op den bouw van de kapsels zelf. Deze bezitten nl. een dubbel mondbeslag. Hieronder verstaat men, zooals bekend is, de rij tandjes, waardoor het sporendoosje blijkt afgesloten, indien het dekseltje is afgevallen. En nu is de werking van het mondbeslag der moskapsels deze, dat de tandjes, die zeer hygroscoopisch zijn, het geleidelijke uitstrooien der sporen bij een geschikte weersgesteldheid bewerken. Wanneer *Fontinalis* nu in het water kapsels vormde, zou bij dit mos het mondbeslag in het geheel geen zin hebben. Immers, de tanden, die steeds in denzelfden vochtigheidstoestand bleven verkeerden, zouden zich niet bewegen en hun bestaan zou derhalve totaal nutteloos zijn. Vooral om deze laatste veronderstelling geloof ik stellig, dat men kapseldragende *Fontinalis* alleen heeft te zoeken in plassen of greppels, die 's zomers droog komen te liggen, maar gaarne zou ik de ervaringen van anderen te dezen opzichte vernemen.

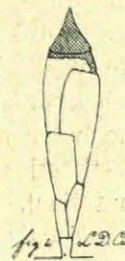

Fig. 2.
Een afzonder-
lijk kapsel
(vergroet).

De bronmoskapsels zijn curieuze dingetjes, mooi elegant van vorm en fraai groen en bruinrood van kleur. Ze bezitten nagenoeg geen steel en zijn omhuld door een aantal, dakpansgewijs over elkaar heenliggende, kleine blaadjes. Naargelang van groeiplaats, bodemhoogte en tal van andere factoren schijnt *Fontinalis* enorm te varieren. De door mij geteekende kapsels verschillen bijv. nog al van de op Blz. 103 en 104 van Hef 14 van Pascher's *Süßwasserflora* afgebeelde exemplaren. Toch heb ik mijn schetsjes zoo nauwkeurig mogelijk gemaakt.

L. DORSMAN Cz.

HET MERELNEST.

Hoe kunnen we dat bekijken?

E ornithologie beweert wel eens, dat de Merel van origine een holenbroedster is. Ik aanvaard deze meening, hoewel de argumenten, die voor deze stelling worden aangevoerd, misschien even goed kunnen dienen voor de tegengestelde opvatting, namelijk, dat de Merel een holenbroedster gaat worden. In dit opstel huldig ik de eerste opvatting, maar wie daarin niet mee wil gaan, kan de volgorde van de aangebrachte verschijnselen omkeerende, toch hun onderling verband erkennen.